

T A L O U D E L L I N E N T I L A N N E

e l o - s y y s k u u s s a

1 9 6 2

TALOUDELLINEN TILANNE

Kansainväliselle suhdannetilanteelle on kuluvana vuonna ollut leimaa-antava piirre taloudellisen nousun tasaantuminen sekä suhdannetaantumien merkkien lisääntyminen eräissä maissa. Tähän suhdannenäkymien heikentymiseen on vaikuttanut ennen muuta USA:ssa tapahtunut kokonaistuotannon kasvun lähes täydellinen pysähtyminen tämän vuoden aikana. Tällä hetkellä ei liene kuitenkaan odotettavissa USA:ssa varsinaista suhdannelaskua. Toisaalta taloudellisen aktiviteetin nousu Länsi-Euroopassa on jatkunut edelleen, joskin verraten hitaana. Kasvua on ollut myös omiaan tukemaan kansainvälisessä maksuliikkeessä tapahtunut huomattava tasaantuminen kuluvan vuoden aikana.

Teollistuneiden maiden hidastuneeseen kasvuvauhtiin liittyvän raaka-aineiden kysynnän heikkenemisen voi odottaa yhä rajoittavan myös raaka-ainemaiden kasvumahdollisuuksia.

Suomen vientinäkymissä tapahtunut heikkeneminen ei kuitenkaan ole johdettavissa yksinomaan yleisestä kansainvälisestä suhdannetilanteesta, vaan riippuu myös päävientituotteidemme markkinoilla vallitsevista erityisolosuhteista. Kun samanaikaisesti kotimainen kysyntä on tuntuvasti heikentynyt, kokonaistuotannon kasvu on tällä hetkellä pysähtymäisillään. Vaikka tälle vuodelle arvioitu keskimääräinen 4 %:n kansantuotteen volyymin lisäys vastaakin teollisuusmaiden ennakoitua keskimääräistä tuotannon nousua, on kasvu Suomessa tällä hetkellä ilmeisesti hidastumassa nopeammin kuin muualla. Vaikka hintojen nousu Suomessa onkin muodostunut varsin jyrkäksi, ei se ole toistaiseksi merkittävästi poikennut muualla samanaikaisesti tapahtuneesta kehityksestä.

I. UUOSI 1962 VERRATTUNA UUOTEEN 1961

1. Vienti

Tavaroiden ja palvelusten viennin arvo kohoaa 3 %:lla

Vienti tavararyhmittäin, mrd markkaa

	1961	Muutos vuodesta 1961		1962
	toteutunut	volyymissa	hinnoissa	ennustettu
	mrđ mk	%	%	mrđ mk
Maataloustuotteet	15.3	- 2	+ 1	15.1
Metsätaloustuotteet	29.6	-40	- 1	17.5
Puuteollisuustuotteet	84.1	- 8	- 1	76.5
Paperiteollisuustuotteet	153.9	+ 4	- 1	158.5
Metalliteollisuustuotteet	38.6		+43	55.2
Muut tuotteet	15.9	+ 9	+ 1	17.5
Koko vienti	337.4	+ 1	+ 0	340.3

Tavaroiden viennin 1 %:n arvon nousu vastaa viennin volyymin kasvua, sillä vientihinnoissa ^{toin tasolta} ei odoteta tapahtuvan mitään muutoksia. Kokonaisuudessaan tavaroiden ja palvelusten viennin volyymi kohoaa enemmän kuin pelkästään tavaroiden viennin volyymi. Tuloma-joen voimalaitoksen rakentamiseen liittyvien palvelusten vienti merkitsee tänä vuonna noin 6 mrd markan lisäystä.

2. Kulutus

Yksityisen kulutuksen arvo kasvaa 9 %:lla ja yhteiskulutuksen 13 %:lla

Yhteiskulutuksen arvo nousee tänä vuonna 248 mrd markkaan, josta volyymin osuus on noin 7 %. Palkkojen kohoaminen lisää voimakaimmin yhteiskulutusta.

Julkisen talouden tulonsiirtojen nettovaikutus on tänä vuonna koko yksityiseen sektoriin nähden kontraktiivinen, mutta kotitalouk-

siin nähden likimain neutraali. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot kohoavat noin 7 %:lla. Reaalitulojen kasvun hidastumisen johdosta tapahtuva kulutusalttiuden kohoaminen johtaa, kuten aikaisemminkin on todettu, siihen, että yksityinen kulutus kasvaa enemmän kuin kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitytulot. Kuluvaan vuoteen aikana yksityisten kulutusmenojen arvo kohoaa 986 mrd markkaan eli 9 %:lla. Tästä noususta on vajaat 5 % volyymin kasvua.

3. Investointi

Yksityisten kiinteiden investointien arvo kohoaa 6 %:lla ja julkisten kiinteiden investointien arvo 7 %:lla. Varastoinvestoinnit kokonaisuudessaan jäävät melko vähäisiksi.

Yksityisen sektorin talonrakennusinvestointien kasvu jää hiukan pienemmäksi kuin kone- ja laiteinvestointien kasvu. Maa- ja vesirakennuksissa tapahtunee suoranaista vähennystä. Yksityisen sektorin bruttoinvestointien nousu on tällä hetkellä lähes kauttaaltaan pysähtymäisillään. Yksityisten bruttoinvestointien arvoksi ennakoitaan 543 mrd markkaa, joka vastaa noin 2 %:n volyymin kasvua vuoteen 1961 verrattuna.

Julkisten investointien kasvu on keskittynyt lähinnä talonrakennustoimintaan. Suotuisan työllisyystilanteen ansiosta maa- ja vesirakennusinvestointien kasvu jää melko vähäiseksi.

Bruttoinvestointien kokonaisjakaantumasta mainittakoon, että kone- ja laiteinvestointien kasvu muodostunee hiukan voimakkaammaksi kuin talonrakennusten kasvu ja tuntuvasti suuremmaksi kuin maa- ja vesirakennusinvestoinnit.

4. Tuotanto

Tuotannon kasvu jää noin 1 %:n verran alle tuotantokapasiteetin salliman lisäyksen

Viennin heikkenemisen vuoksi puunjalostusteollisuus ja metsätalous sekä huonon sadon vuoksi myös maatalous ovat alentamassa tuotannon lisäystä. Kansantuotteen volyymia koskeva ennakoarvio päättyy 4 %:n lisäykseen.

5. Tuonti

Tavaroiden ja palvelusten tuonnin arvo kohoaa 7 %

Tuonti tavararyhmittäin, mrd mk

	1961 toteutunut mrd mk	Muutos vuodesta 1961 volyymissa %	1961 hinnoissa %	1962 ennustettu mrd mk
Raaka-aineet ja tuotantotarvikkeet	171.1	+ 4	-0.5	177.1
Poltto- ja voiteluaineet	33.0	+ 7	+3	36.3
Investointitavarat	103.4	+ 4	+4	111.7
Kulutustavarat	61.5	+ 6	+1	66.2
Koko tuonti	369.0	+ 4.6	+1.3	391.3

Tavaroiden ja palvelusten tuonnin arvo nousee tänä vuonna 441 mrd markkaan. Volyyymi kasvaa noin 5 %.

6. Vaihtotase

Kauppataaseen vaje kasvaa 51 mrd markkaan. Kun näkymättömien erien ylijäämä muodostuu tavallista suuremmaksi en. Tulomajoen rakennustöiden ansiosta, jää vaihtotaseen vaje 37 mrd markkaan.

7. Vuosiennusteen yhteenveto

Huoltotase 1961-1962, mrd mk

	<u>1961</u>	<u>1962</u>	<u>Δ 1962/61</u> ¹⁾		
			q	p	v
<u>Kokonaistarjonta:</u>					
BKT, mh	1 707.82	1 841	+4	+4	+8
Tuonti	413.75	441	+5	+1	+7
	2 121.57	2 282	+4	+3	+7
<u>Kokonaiskysyntä:</u>					
Vienti	393.18	404	+4	-1	+3
Kotim. bruttoinvestointi	604.71	642	+2	+4	+6
- yksityinen	512.22	543	+2	+4	+6
- hallinnollinen	92.49	99	+3	+4	+7
Kulutus	1 122.21	1 234	+5	+5	+10
- yksityinen	904.04	986	+5	+4	+9
- yhteiskulutus	218.17	248	+7	+6	+13
Tulonsiirrot ulkomaille (netto)	1.47	2
	2 121.57	2 282	+4	+3	+7

1)
q = määrymi
p = hinnat
v = arvo

II. LÄHIAJAN SUHDANNENÄKYMÄT

Tuotannon kasvu pysähtyy;
kysyntäkehitys on epäyhtenäinen

Niin kuin edellä on jo todettu, on kokonaistuotannon kasvuvauhti Suomessa tällä hetkellä kokonaan pysähtymässä ja tämän kehityksen seurauksena on ollut ylityöllisyyspaineen keventyminen ja sen välittömänä liitännäisilmiönä tulee olemaan metsätöiden hirstumisen aiheuttama lievä työttömyyden lisääntyminen.

Tässä tilanteessa herää kysymys, pystyvätkö eri kysyntäteki-
jät nostamaan kokonaistuotannon kasvuvauhtia vai alkaako tuotannon
taso suorastaan alentua.

Viennin volyyymi (kausitasoitettuna) on tällä hetkellä alene-
massa, mutta vientimarkkinoiden näkymien valossa tämä lasku jäänee
lyhytaikaiseksi, ja ensi vuoden alkupuolella vienti vakaantunee
kuluvan vuoden keskimääräiselle tasolle. Näin ollen viennin vai-
kutukset kokonaistuotantoon näyttää ensi vuonna muodostuvan varsin
neutraaliksi.

Elleivät kotitalouksien reaalitytulot sanottavasti alene, tulee
yksityisen kulutuksen kasvuvauhti pysymään nollatason yläpuolella.
Hintojen nousun ja rahanuudistuksen aiheuttamat inflaatio-odotuk-
set ovat omiaan kiihdyttämään kulutuskysyntää, joskin hintojen nou-
su sinänsä supistaa kotitalouksien ostokykyyä. Tämän syksyn aikana
on vuoden alkupuolella tapahtuneen tulojen kehityksen perusteella
kuitenkin odotettavissa kulutuskysynnän tuntuva kasvua.

Investointitoiminta näyttää tällä hetkellä ainealta depressii-
visesti vaikuttavalta tekijältä. Joskin on vaikea todeta, milloin
tänä vuonna kiinteiden investointien kasvuvauhti on alittanut tai

tulee alittamaan nollatason, osoittavat sekä investointikyselyn alustavat tiedot että muut indikaattorit, ettei kiinteiden investointien taso ensi vuoden alussa tule kovinkaan jyrkästi alenemaan.

Vaikuttaa siltä, että varastoinvestoinnit (varastojen netto-muutos) ovat selvästi alenemassa ja eräissä sektoreissa jopa negatiiviset. Näin ollen myös varastokehitys vaikuttaa selvästi depressiivisesti.

Kun työttömyyden ilmeneminen johtaa julkisen sektorin kompensatoriseen toimintaan, on todennäköistä, että kokonaistuotanto tulee ainakin ensi kesään asti pysyttelemään nykyisellä tasollaan. Kasvun pysähtymisen aiheuttama työttömyys ilmenee selvemmin kuitenkin vasta ensi vuoden puolella.

Esimerkin luontoisesti voidaan laskea, että mikäli kokonaistuotanto pysyisi koko ensi vuoden nykyisellään, olisi se keskimäärin 1-2 % korkeammalla tasolla kuin tänä vuonna.

Kun viennin kasvu on pysähtynyt ja tuontipainetta on edelleen olemassa, on ilmeistä, että kauppataaseen ja siihen liittyen vaihtotaseen vajaus lähiaikoina edelleen kasvaa. Tuonnin voimakkaat reaktiot kokonaistuotannon vaihteluihin johtanevat kuitenkin siihen, että vajaus ensi vuonna muodostuu tämänvuotista pienemmäksi.

III. HINTAKEHITYS

Hintojen nousu jatkuu

Kansantalouden välittömät kustannukset nousevat tänä vuonna 3-4 %:lla. Pääosa tästä noususta aiheutuu palkkakustannusten kasvusta, mutta myös tuontihinnat aiheuttavat jonkinmääräistä kustannuspainetta. Kun tämän syksyn palkkaneuvottelut johtanevat huomattavaan palkkojen nousuun ensi vuoden alkupuolella, on selvää, että tällöin esiintyy yhä edelleen melkoista hintoihin kohdistuvaa kustannuspainetta.

Kansantuotteen hintaindeksin arvioidaan tänä vuonna kohoavan n. 4 %:lla, mikä merkitsee, että myös hintojen liukumista yli kustannusten on esiintynyt ja tulee esiintymään. Erityisesti kulutushyödykkeiden hintojen nousu on ollut merkittävää. Lähiajan hintakehityksen kannalta on syytä todeta, että vaikka kokonaiskysynnän kasvu onkin tasaantunut, niin jatkuvasti ilmenevä kulutuskysynnän ekspansio nostaa edelleen kulutushyödykkeiden hintoja ja siten jatkuvasti ylläpitää inflatorista hintojennousutendenssiä kansantaloudessa.

Kokonaistuotannon nousun pysähtyminen hillinnee hintojen nousua, mutta silti ensi vuoden puolella saattaa samanaikaisesti esiintyä sekä työttömyyttä että inflaatiota.

IV. MAKSUVÄLINEIDEN KYSYNTÄ JA TARJONTA

Suomen Pankin ja muiden rahalaitosten taseet yhteen sulauttamalla muodostetun maksuvälinevarantotaseen kehityksestä on tehty laskelma nojautuen seuraaviin olettamuksiin:

1. Maksuvälineiden kysyntä

Käteisvarantolaskelmat on suoritettu olettaen yleisön likviditeetin säilyvän vuoden 1962 I puoliskon tasolla tuotannollisen ja hintakehityksen noudattaessa niistä tehtyjä ennusteita.

Varsinaisten talletusten kausitasoitettu kasvuvauhti on huhti-toukokuusta lähtien tasaisesti alentunut. Ottaen huomioon sen, että elinkustannusten oletetaan jatkuvasti nousevan, on talletusten kasvuvauhdin ennakoitu edelleen hidastuvan vuoden loppua kohti. Kausitasoitettun kasvuprosentin oletetaan joulukuussa olevan +0.28 % kuukautta kohti, mikä vastaa 3.6 % vuodessa. Koko vuoden 1962 talletusten kasvu tulisi tämän ennakkoinnin mukaan jäämään 7.7 %:iin. On ajateltavissa, että vuodenvaihteessa tapahtuvien palkankorotusten seurauksena talletusten kasvuvauhdin aleneminen pysähtyy ja kausitasoitettun kasvuvauhdin voi olettaa helmi-maaliskuussa kohoavan hiukan vuoden lopputason yläpuolelle.

2. Maksuvälineiden tarjonta

Pankkisektorin nettosaatavat valtiolta on ennakoitu seuraavin perustein: Pankkisektorin nettosaatavia valtiolta lisäävät seuraavat erät: Menot ilman kuoletuksia ylittävät vuonna 1962 tulot ilman lainoja 13.6 mrd markalla; valtion lainojen kuoletukset yksityiselle sektorille ovat vuoden aikana 5.2 mrd markkaa ja valtionlainojen kuoletukset ulkomaille 3.8 mrd markkaa. Toisaalta pankkijärjestelmän nettosaatavia valtiolta vähentävät seuraavat tekijät: Valtion lainanotto yksityiseltä sektorilta nousee 16,2 mrd mark-

kaan ja valtion lainanotto ulkomailta 2.8 mrd markkaan. Ensi vuoden alkukuukausia koskeva laskelma perustuu näiltä osin ekstrapolointiin.

Pankkijärjestelmän ulkomaisiin nettosaataviin vaikuttavista eristä kauppataaseen vajaus on kuluvana vuonna 51 mrd markkaa. Vaihdotaseen vajaus jää kuitenkin vain 37 mrd markkaan. Tästä vajauksesta pitkäaikaisten ulkomaisten lainojen nettolisäyksellä peitetään 11 mrd markkaa. Erilaiset lyhyet ja keskipitkät luotot lisääntyvät 9 mrd markalla. Vajaukseksi jää näin ollen 17 mrd markkaa, joka kuitenkin kokonaisuudessaan ei näy pankkijärjestelmän ulkomaisten nettosaatavien supistumisena, koska eräitä valtiolla olleita ulkomaisia saatavia on siirretty pankkisektorin haltuun. Ensi vuoden alkua koskeva ennuste on jouduttu tekemään tapahtunutta kehitystä ekstrapoloimalla.

Maksuvälineiden tarjonnan erä muut, netto on ennakoitu tekemällä olettamuksia tämän erän ja maksuvälinevarantotaseen eräiden muiden erien välisestä suhteesta.

Kun maksuvälinevarantotaseen tarjontapuolen mainitut kolme erää on laskettu, saadaan residuaalina lasketuksi erä saatavat yksityiseltä sektorilta. Tälle erälle saadut arvot vastaavat näin ollen kysymykseen: "millaista rahalaitosten luotonantoa yleisölle edellytetään, jotta yhteiskunnan likviditeetti pysyisi käteisvarantolaskelmissa määrätyllä tasolla muiden taseen erien noudattaessa ennakoitua kehitystä."

Maksuvälinevarantotase mrd mk

	1 9 6 2					1 9 6 3		
	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III
1. Raha	73	76	72	74	75	70	71	74
2. Avistatalletukset	86	89	88	91	87	91	91	90
3. Käteisvaranto (1+2)	159	165	160	165	162	161	162	164
4. Varsinaiset talletukset	648	648	648	652	676	675	681	685
5. Valtion lainat	30	31	32	32	33	33	33	33
6. Maksuvälinevaranto (3+4+5)	837	844	840	849	871	869	876	882
7. Nettosaatavat valtiolta	34	36	38	51	45	50	51	48
8. Saatavat yksit.sektorilta	813	816	813	811	829	825	833	838
9. Nettosaatavat ulkomailta	84	83	82	81	79	80	81	77
10. Muut, netto	-94	-91	-93	-94	-82	-86	-89	-81
10. a - Omat varat	-58	-59	-57	-57	-61	-61	-60	-59
10. b Muut varat - muut velat	-36	-32	-36	-37	-21	-25	-29	-22
11. Maksuvälinevaranto(7+8+9+10)	837	844	840	849	871	869	876	882
12. Ottolainaus yleisöltä (2+4)	735	738	736	743	762	767	772	774
13. Saatavat yksit. sektorilta(8)	813	816	813	811	829	825	833	838
14. Suomen Pankin luotonanto yleis.	12	12	12	12	12	12	12	12
15. Rahalaitosten , pl. SP, ottolainaus - luotonanto yleisölle (12-13+14)	-66	-66	-64	-56	-55	-46	-49	-52